

Формування рівня фонетичної культури учнів на всіх етапах шкільного навчання здійснюється за допомогою проведення фонетичної зарядки на початку уроку. Саме на цьому етапі уроку працює артикуляційний апарат для роботи з іншомовним мовленнєвим ритмом, що створює позитивні передумови фонетично правильно оформлених висловів на занятті. Правильно налагоджений мовленнєвий ритм – це перша ступінь до англomовного мовлення. Процес формування англomовної фонетичної компетенції молодших школярів є досить складним. Організація цього процесу має бути системною, цілеспрямованою і правильно орієнтованою. На початковому етапі навчання англійської мови необхідно врахувати вікові особливості та можливості дітей, формувати якісні навички та вміння спілкування англійською мовою.

Таким чином, результативність формування англomовної фонетичної компетенції значною мірою зумовлена рівнем професійно-мовної компетенції вчителя з використанням відповідних технологій мовленнєвої підготовки в системі іншомовної комунікації.

Перспективи подальшої роботи передбачають послідовне спостереження над основними шляхами і передумовами формування фонетичної компетенції молодших школярів, практичне застосування системи вправ – фонетичних завдань, що сприятимуть вдосконаленню знань учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галькова Н.Д., Микитенко З.Н. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа: Методическое пособие. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 240 с.
2. Коломінова О.О., Роман С.В. Формування англomовної фонетичної компетенції у дітей молодшого шкільного віку // Іноземні мови. – №4. – 2006. – С. 30-37.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керізн.С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.
5. Роман С.В., Чекаль Г.С., Коломінова О.О. “Wonderland” Pupil’s book. – К.: Ленвіт, 1998. – 158 с.

УДК 372.48: 82 (477.61)

Н.В. Войтенко

УРОКИ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ (ЛУГАНЩИНИ) У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті розглянуті аспекти вивчення в початкових класах творчості письменників, які представляють у літературному світі Луганську область.

The article deals with the aspects of studying in primary classes creative work of writers who represent Lugansk region in literary world.

У сучасній школі особливої актуальності набуло вивчення літературних традицій українського народу: фольклору та художньої літератури.

Видатний педагог В.О. Сухомлинський писав, що слово є могутнім засобом, здатним відкрити в серці людини невичерпні й вічні джерела любові до землі своїх предків.

Великі можливості для цього закладені в уроках читання, і класного, й позакласного. Недарма народне прислів'я говорить: “Читання – найкраще навчання”. Читання відкриває кожному дивовижний, багатоманітний світ людей і природи. Одним із напрямів, на основі якого можна побудувати роботу з читання у початковій школі, є література рідного краю.

Мета статті – розглянути теоретичні та практичні аспекти вивчення в початкових класах творчості письменників, які представляють у літературному світі Луганську область.

Тема літературного краєзнавства на сучасному етапі розробляється у працях Я.Голобородька, М.Лісової, О.Неживого Л.Старовойт, В.Шуляра та ін. Це специфічна галузь науки про літературу, предметом якої є вивчення фольклорних, літературних творів, художніх образів, які пов'язані з природою, історичними подіями, традиціями, звичаями, побутом рідного краю. Уроки літератури рідного краю дають можливість глибше відчутти світ, який осмислений у словесному мистецтві, вирушити у літературну подорож і зустрітися з героями творів письменників-земляків, запросити митців на урок.

Вже досить розробленим є цей розділ програми для учнів основної школи. Знайомство дітей молодшого шкільного віку з народною творчістю рідного краю, творами письменників-земляків ще вимагає великої уваги.

Кожен регіон України славиться відомими іменами в літературному світі. Дуже багату літературну спадщину має і Луганська область. У нашому регіоні активно працювали й нині працює чимало визначних творчих особистостей. Серед письменників Луганщини є ті, хто відзначений Шевченківською премією: Володимир Сосюра, Григорій Тютюнник, Микола Руденко, Іван та Надія Світличні, Василь Голобородько... Значна частина їх творчості адресована дітям.

Проведення уроків літератури рідного краю у початковій школі спрямоване на вирішення тих завдань, які викладені у Державному стандарті загальної початкової освіти та чинних програмах. По-перше, вони забезпечують розвиток мовлення учнів 1-4 класів. По-друге, допомагають пізнати дитячу літературу у різноманітності її тематичних та жанрових форм. Вони мають необмежений виховний потенціал, формують творчу самостійність. Крім того, уроки літератури рідного краю – це серйозна літературознавча пропедевтика.

Під час проведення уроків класного та позакласного читання на основі творів письменників-земляків можна використовувати різноманітні форми та методичні прийоми роботи: організація та проведення книжкових виставок письменників-земляків, екскурсії до літературних місць та музеїв, ілюстрування та інсценування творів письменників-земляків, проведення зустрічей, святкових заходів, проведення конкурсів читців, ведення щоденників читання, участь в організації куточка, музею чи кабінету.

У Державному стандарті загальної початкової освіти говориться, що сутність початкової літературної освіти полягає в розвитку повноцінних навичок читання, ознайомленні школярів з дитячою літературою в поєднанні жанрових форм, авторської і тематичної різноманітності [1]. Таку можливість дають уроки літератури рідного краю, на яких можна запропонувати дітям ознайомлення з казками та оповіданнями Григора Тютюнника, Бориса Грінченка, Олександра Шевченка, з поезіями Івана Олексійовича Світличного, Івана Михайловича Світличного, Івана Савича, Володимира Сосюри, Василя Голобородька.

Уже кілька років новими шкільними навчальними програмами з читання передбачено вивчення творчості письменників, які представляють у літературному світі Луганську область.

Так, у програмах з читання для 2 класу (авт. Савченко О.Я., Мартиненко В.О. та Науменко В.О.) передбачено вивчення вірша **І. Світличного** “Безконечник”. Вже у 2 класі учні знайомляться з життєствердуючим характером творів І.О. Світличного. На їх основі відбувається літературознавча пропедевтика (зіставлення заголовка з композицією твору, вивчаються особливості віршів-безконечників). У розділі “Що таке Батьківщина” (за прогр. Савченко О.Я., Мартиненко В.О.) подано вірш **М. Чернявського** “Рідний край”. За програмою з читання (авт. Науменко В.О.) для учнів 2 класу пропонується вивчення особливостей віршів **В. Голобородька** (“Солодкі деревця”), на основі яких діти вчать знаходити у тексті слова в переносному значенні, порівняння. У 2 класі діти знайомляться також з творчістю **Г. Тютюнника** (“Бушля”, “Однокрил”). Його оповідання дають відповіді на безліч дитячих запитань, вчать розуміти природу, жити з нею у злагоді, а також дозволяють проводити роботу над визначенням теми твору, основної думки, аналізувати поведінку персонажів.

У підручнику “Читанка” для 3 класу (авт. Савченко О.Я.) запропоновано роботу над віршем **І. Світличного** “Слухала лисичка солов’я”, на основі якого учні вчать образно сприймати навколишній світ, розвивається вміння фантазувати, уявляти, помічати незвичайне у звичайному. За програмою з читання для 3 класу (авт. Науменко В.О.) у розділі “Світ поезії та прози” передбачено вивчення творів **І.О. Світличного** (“Я їм про Хому, а вони про Ярему”) як зразків гумористичної поезії, які дозволяють проводити роботу над розвитком уміння учнів розуміти і сприймати гумор. У цьому ж класі діти читають оповідання **Г. Тютюнника** (“Як спіймали розбишаку”), які пронизані ідеєю ширих доброзичливих стосунків, гармонії людини і природи, вмінням автора добирати засоби художньої виразності.

У 4 класі за програмою з читання (авт. Савченко О.Я., Мартиненко В.О.), діти вивчають вірш **В. Сосюри** “Як не любить той край...”, оповідання **Б. Грінченка** (“Син та мати”, “Швачка”, “Напування”), твори про природу **Г. Тютюнника** (“Ласочка”). Програма з читання (авт. Науменко В.О.) передбачає вивчення гумористичної поезії **І.О. Світличного** (переклад вірша Яна Бжехви “Стонога”) та оповідань **Г. Тютюнника**.

У програмі з **позакласного читання** (авт. Мартиненко В.О.) наголошується, що творчість письменників рідного краю вивчається ширше порівняно з програмою з читання; діти знайомляться з життєвим і творчим шляхом письменників-земляків під час представлення їхніх творів для дітей, організації книжкових виставок, екскурсій до літературних музеїв, проведення літературних вікторин тощо. Так, у 1 – 4 класі під час проведення уроків позакласного читання відбувається ознайомлення дітей з творчістю **І.О. Світличного** та **Г. Тютюнника**. У колі читання виділено окремий розділ “Творчість письменників рідного краю”, де можна вивчати зразки художньої словесності інших майстрів слова свого регіону.

Проаналізувавши програми з читання та позакласного читання, варто зупинитись на творчості нашого славетного земляка **Івана Олексійовича Світличного**. Пропонуємо фрагмент уроку позакласного читання для 4 класу.

Тема: “Письменники рідного краю. **І.О. Світличний**.”

Мета: ознайомити учнів з життєвим і творчим шляхом письменника, вчити розуміти і сприймати гумор на основі творів **І.О. Світличного**, поповнювати словниковий запас, виховувати любов до рідного слова.

Обладнання: портрети письменника, виставка його творів, ілюстрації до віршів.

I. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.

- Діти, сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати творчість письменників рідного краю.

II. Актуалізація опорних знань.

- Пригадайте, які письменники народилися, жили та працювали у нашому краї.

- Діти, чи знайомі ви з творами **І.О. Світличного**? Згадайте, які його вірші ви вже читали. Зробити це допоможуть ілюстрації до його творів (“Безконечник”, “Слухала лисичка солов’я”).

- Що ви знаєте про автора цих віршів?

III. Засвоєння нових знань, умінь і навичок. Вступне слово вчителя.

- Подивіться на це обличчя. (Демонстрація і розгляд портрета **І.О. Світличного**).

- Високе світле чоло, глибокий, розумний, проникливий погляд – весь обрис свідчить про титанічну натуру, сповнену сили волі, завзяття, енергії і витримки, але водночас, добру і душевну людину. “Доброокий” – так назвала **Івана Світличного** його сестра – також відома письменниця **Надія Світлична**. Таким він був у житті. Дізнаємося про це з її спогадів: “Мій брат був для мене ідеалом людини, захоплений ідеєю всього прекрасного і справедливого.”

Народився **І.О. Світличний** у селі Половинкиному Старобільського району Луганської області в сім’ї колгоспників 20 вересня 1929 року.

У 1937 р. пішов до школи в с. Половинкине, яку закінчив із золотою медаллю. Вітчизняна війна залишила в душі хлопця нелегкі спогади. У 1943 р., намагаючись підірвати фашистські машини, залишився без пальців на руках. З 1947 по 1952 рік майбутній письменник навчався на факультеті української філології Харківського державного університету. Займався науковою роботою. Університет закінчив з відзнакою, але через незалежну поведінку не був залишений на кафедрі. З 1950 р. працював у середній школі вчителем української мови та літератури. Через загострення туберкульозу залишив цю роботу. З 1952 по 1955 рік був аспірантом Інституту літератури АН УРСР ім. Т. Шевченка. Після закінчення аспірантури працював завідувачем відділу критики журналу “Дніпро”, з 1957 по 1963 рік І.О. Світличний – молодший науковий співробітник Інституту літератури, відповідальний секретар журналу “Радянське літературознавство”.

У 1965 році – перший арешт, Світличного було звинувачено в антирадянській агітації і пропаганді. У 1973 році – другий арешт і суворий вирок: 7 років таборів суворого режиму та п’ять років заслання. Роки таборів підірвали здоров’я письменника, після звільнення він дуже хворів. Світличний – член Спілки письменників України з 1990 року, лауреат премії ім. В. Стуса 1989 року.

25 жовтня 1992 року І.О. Світличний помер. У 1994 році за збірку віршів, поетичних перекладів та літературно-критичних статей “Серце для куль і рим” (1990) (вчитель демонструє збірку) Івану Олексійовичу Світличному було посмертно присуджено Державну премію імені Тараса Шевченка.

Іван Олексійович Світличний, незважаючи на тяжку долю, написав багато творів, які викликають посмішку на нашому обличчі. Сьогодні на уроці ми познайомимося з гумористичними творами поета “Кіт і миші”, “Лис і зайці”.

Під час роботи над темою уроку варто запропонувати дітям скласти текст-опис тварин, які є персонажами віршів, провести словникову роботу (наприклад, у вірші “Кіт і миші” зустрічаються такі слова: бузувір, харциз, катюга, пазурі, хижі, льох, страхопуд, глузи, нікчеми, ниці, мізерники, дармоїди), вияснити, яка ситуація твору є найсмійнішою, за допомогою яких слів автору вдалося передати гумористичний настрій.

На етапі систематизації та узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок можна учням дати завдання вибрати з поданих якостей людини ті, які висміюються у віршах Івана Світличного (справедливість, боягузтво, неохайність, ввічливість, жадібність, лінощі, хвалькуватість, доброта, хижість, хитрість, повага), вияснити, чому вчать твори, які думки викликають.

Підсумок уроку: сьогодні ми з вами розглядали життєвий і творчий шлях нашого славетного земляка Івана Олексійовича Світличного. Найдорожчими в житті для І.О. Світличного були честь і гідність кожної людини. За це він боровся завжди, і навіть у час несправедливого тюремного ув’язнення.

Вірші, які адресовані дітям, насправді писалися для його маленького племінника Яреми, який тоді жив у своєї бабусі, адже мати хлопчика – Надія Світлична – теж була несправедливо ув’язнена.

У якості домашнього завдання можна запропонувати учням написати невелику розповідь за темою “Людина, що прославила наш край”, у якій би вони висловили свої міркування з приводу почутого на уроці.

Восени 2000 року у Старобільському філіалі Луганського національного педагогічного університету встановлено меморіальну дошку та створено експозицію у музеї історії, яка присвячена життєвому та творчому шляху славетного земляка. Вчителі та учні шкіл міста Старобільська та шкіл району мають прекрасну можливість для проведення екскурсій, під час яких відбувається знайомство учнів з експонатами музею, серед яких фото, рукописи, збірки віршів І.О. Світличного.

Отже, програми з читання для початкової школи спрямовані, перш за все, на розвиток мовлення учнів, на формування повноцінних навичок читання, розвиток творчих здібностей,

активізацію уяви дітей, їх образного мислення. Як бачимо, величезна частина цих завдань виконується під час вивчення на уроках творів письменників-земляків.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробці факультативного курсу для молодших школярів “Письменники Луганщини – дітям”.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт початкової загальної середньої освіти // Початкова школа. – 2006 – №2.
2. Загуляєва С. Вивчення літератури рідного краю на уроках читання // Початкова школа. – 2006. – №12.
3. Мартиненко В.О. Позакласне читання. 1-2 клас: Програма // Початкова школа. – 2003. – № 7.
4. Мартиненко В.О. Позакласне читання. 3-4 клас: Програма // Початкова школа. – 2003. – № 12.
5. Науменко В.О. Читання. 2 клас: Програма // Початкова школа. – 2003. – № 7,8.
6. Науменко В.О. Читання. 3 клас: Програма // Початкова школа. – 2003. – №9.
7. Науменко В.О. Читання. 4 клас: Програма // Початкова школа. – 2004. – №7.
8. Неживий О.І. Оксанчина читанка. Література рідного краю на уроках позакласного та додаткового читання в початкових класах Луганщини. 2-4 клас. – Луганськ: Знання, 2006. – 64 с.
9. Савченко О.Я., Мартиненко В.О. Читання.: Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: “Початкова школа”, 2006.

УДК 373.21: 37.03

Л.П. Гайдаржійська

РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

У статті зроблено спробу обґрунтувати використання найбільш ефективних засобів навчання у розумовому розвитку старших дошкільників.

In article was made the attempt to ground using the most effective methods of the education in mental development of senior under-fives.

Проблема розумового розвитку дошкільників на сучасному етапі набуває особливого значення. Актуальність цієї проблеми обумовлена новими завданнями, які висунуті на всіх етапах загальної освітньої роботи вимогами суспільного розвитку.

Серед важливих завдань дошкільної освіти чільне місце посідають становлення особистості дитини, забезпечення її фізичного та психічного здоров'я, розвиток розумових та творчих здібностей, пізнавальної активності, морально-етичного ставлення до себе, людей, навколишнього світу, підготовки дітей до школи.

На сьогодні ефективність системи освіти і виховання підростаючого покоління полягає не тільки у забезпеченні його певним обсягом знань, але й у створенні оптимальних умов для розумового розвитку, формування пізнавальної активності за допомогою різноманітних засобів навчання.

Розумовий розвиток – це ступінь в дитини пізнавальних процесів, сформованість умінь міркувати, обґрунтовувати свої думки, діяти адекватно до вимог старших, виявляти інтерес до пізнання навколишнього середовища, здатність швидко і правильно розуміти те, що їй говорять, вибудовувати власні судження, користуватися поняттями й узагальненнями.

Кожна дитина характеризується віковими, статевими та індивідуальними особливостями. Зовсім однакових дітей нема. Тому перед педагогами все частіше постають питання: як підійти до дитини, щоб її краще пізнати; як спрямувати педагогічні зусилля на досягнення найкращих результатів та як знайти необхідні засоби педагогічного впливу на активізацію пізнавальної діяльності, на розумовий розвиток. Навчання – специфічна пізнавальна діяльність. Воно приводить у рух усі пізнавальні процеси.